

Puolustusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamiseksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamiseksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 16/2015 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten erityisesti sotilaseläkkeiden osalta. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtaja Heli Backman, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Erik Strömberg, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Pasi Pajula, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos, henkilöstöjohtaja Jari Kajavirta, puolustusministeriö
- hallitusneuvos Tuija Wilska, Valtion työmarkkinalaitos
- komentopäällikkö, prikaatikenraali Kim Mattsson, Pääesikunta
- henkilöstöosaston osastopäällikkö, lippueamiraali Markku Hassinen, Rajavartiolaitos
- puheenjohtaja Jari Rantala, Upseeriliitto ry
- puheenjohtaja Mika Oranen, Aliupseeriliitto ry
- puheenjohtaja Sakari Vuorenmaa, Päälystöliitto ry
- JUKO:n päaluottamusmies, insinöörieverstiluutnantti Ari Rautakorpi, Akavalaiset Puolustusvoimien sotilasvirassa palvelevat erikoisupseerit (JUKO ry)
- pääsihteeri Stig Landèn, Maanpuolustuksen Insinöörit MPI ry
- päaluottamusmies Timo Peltonen, Maanpuolustuksen teknisten toimihenkilöiden liitto MTTL ry
- päaluottamusmies Jouni Kurttila, Rajaturvallisuusunioni ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valiokunnan lausunto PuVL 2/2015 vp

Puolustusvaliokunta keskittyy tässä lausunnossaan hallituksen esitykseen sisältyvään lakiehdotukseen (13. lakiehdotus julkisten alojen eläkeläiksi), johon sisältyvät myös säännökset sotilaseläkeiän nostamisesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan nostettavaksi kaikkien työntekijöiden eläkeikää ammattiryhmästä riippumatta 1.1.2017.

Hallituksen esityksen mukaan vuonna 1962 tai sitä ennen syntyneillä sotilaille säilyisi oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle 55 vuoden iässä. Sen jälkeen syntyneillä eläkeoikeuden syntymistä myöhennettäisiin kolmella kuukaudella kutakin ikäluokkaa kohden niin, että vuosina 1970—1972 syntyneillä olisi oikeus vanhuuseläkkeeseen 57-vuotiaina. Sotilaseläkejärjestelmän osalta ehdotetut muutokset koskisivat kaiken kaikkiaan noin 10 000:ta henkeä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan eläkeuudistuksen taustalla on julkisen talouden kestävyysvaje ja eliniän nousu. Eläke-esityksen tavoitteena on lisäksi työurien pidentäminen. Hallituksen esitys lähtee siitä, että kaikkia työntekijäryhmiä kohdellaan yhdenvertaisesti. Valiokunta pitää eläkeuudistusta kokonaisuutena perusteltuna, mutta sotilaseläkkeiden osalta on erittäin painavia perusteita tarkastella ehdotusta vielä uudestaan. Valiokunta käy tässä lausunnossaan läpi niitä perusteita, joita nykyisen sotilaseläkejärjestelmän säilyttämiseen liittyy.

Sotilaseläkejärjestelmä osana Suomen puolustusratkaisua

Valiokunnan arvion mukaan sotilaseläkejärjestelmään liittyy yleisestä eläkejärjestelmästä merkittävästi poikkeavia, sotilaallista maanpuolustusta korostavia erityispiirteitä, joita hallituksen esityksessä ei ole käytännössä huomioitu lainkaan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asiaa on valmisteltu vain sosiaalipoliittisin perustein. Valittu tarkastelukulma on valiokunnan näkemyksen mukaan sotilaseläkkeiden osalta virheellinen. Nykyinen sotilaseläkejärjestelmä on tärkeä osa Suomen puolustusratkaisua. Suomen puolustusjärjestelmän uskottavuus ja koko maan puolustaminen rakentuvat korkean maanpuolustustahdon, oikein mitoitettujen henkilöstöresursien ja riittävän materiaalisen valmiuden varaan. Mistään tämän kokonaisuuden osatekijästä ei ole varaa tinkiä. Valiokunta korostaa, ettei Suomen toimivaa puolustusratkaisua saa vaarantaa sellaisin eläkepoliittisin ratkaisuin, joissa puolustuspoliittista ulottuvuutta ei ole asianmukaisesti huomioitu.

Sotilaseläkejärjestelmän uudistusta on perusteltu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökohdilla. Valiokunnan kuulemien sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijoiden mukaan ammattisotilaille ei voi antaa erivapauksia tältä osin. Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, että monet muutkaan ammattisotilaita koskevat säännökset, erityisesti siirtymävelvollisuus uudelle paikkakunnalle tehtävän vaihtuessa, eivät ole verrattavissa muihin palkansaajaryhmiin. Vastaavilla perusteilla myös sotilaseläkejärjestelmää tulee voida painavien operatiivisten perusteiden vuoksi käsitellä eri tavoin kuin muuta julkisen alan eläketurvaa.

Puolustusvoimien kokoonpano

Puolustusvoimien sodan ajan vahvuus on vuoden 2014 loppuun mennessä läpiviedyn puolustusvoimauudistuksen jälkeen 230 000 sotilasta (aiempi vahvuus 350 000). Sodan ajan kokoonpanon tehtävien osaamis- ja kokemusvaatimukset edellyttävät vähintään 11 000 ammattisotilaaksi koulutettua henkilöä. Puolustusvoimien rauhan ajan kokoonpanossa on 8 000 sotilastehtävää — tämä

Valiokunnan lausunto PuVL 2/2015 vp

on sodan ajan joukkojen kokonaisvahvuudesta vain 3,5 prosenttia. Liikekannallepanotilanteessa tarvitaan siis 3 000 reserviin siirtynyttä ammattisotilasta, joilla puuttuvat tehtävät voidaan täyttää.

Nykyisen eroamisikäjärjestelmän, jossa eläkeikä on 55 vuotta, tarkoituksena on tuottaa oikean ikäistä korkeasti koulutettua ja fyysisesti suorituskykyistä johtajareserviä sodan varalle. Ammattisotilaat ovat reservissä siihen asti, kunnes täyttävät 60 vuotta. Valiokunta pitää sotilaseläkejärjestelmää kustannustehokkaana tapana tuottaa ammattisotilasreservi sodan ajan joukkoihin. Jokainen vuosi, jolla alinta vanhuuseläkeikää nostettaisiin nykyisestä, vähentää valiokunnan saaman selvityksen mukaan ammattisotilasreserviä 300 hengellä vuodessa. Kahden vuoden eläkeiän nosto siis pienentäisi tätä reserviä eläkelakien siirtymäkausien jälkeen 600 hengellä. Laskennallisesti tällaisen vajeen kattaminen vaatisi 600 uuden sotilasviran perustamista puolustusvoimiin, mikä taas maksaisi noin 40 miljoonaa euroa vuodessa. Valiokunta näkeekin, että yhdessä yleisen asevelvollisuuden kanssa sotilaseläkejärjestelmä on valtiontalouden kannalta ylivoimaisesti edullisin ja toimivin tapa ylläpitää uskottava suorituskyky ja sodan ajan joukot.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sodan ajan joukkojen johtajapuutteen kompensoiminen kouluttamalla esimerkiksi reserviläisiä näihin tehtäviin ei ole realistinen vaihtoehto. Reserviläisten varusmiespalveluksessa, kertausharjoituksissa tai vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä saama koulutus ja muualla yhteiskunnassa hankitut valmiudet antavat hyvän osaamis pohjan reserviläisjohtajille sodan ajan kokoonpanossa. Ammattisotilaisiin kohdistuvat vaatimukset kriisijohdaja- ja erikoistehtävien osalta ovat kuitenkin toisenlaiset. Valiokunta huomauttaa, että nykyaikaiset asejärjestelmät vaativat yhä korkeampaa teknistä osaamista ja valmiutta, ja tätä osaamista löytyy käytännössä vain ammattisotilailta.

Sotilaseläkejärjestelmää tarkasteltaessa on otettava huomioon myös Suomen turvallisuusympäristön nopea muutos. Tämä muutos korostaa nopean valmiuden kykyjen luomista. Mahdollisessa kriisitilanteessa riittävä ammattisotilasreservi mahdollistaa osaltaan valmiuden joustavan ja nopean kohottamisen ilman kielteisiä vaikutuksia muun yhteiskunnan toimintaan. Toinen turvallisuusympäristön tarkastelussa esiin nouseva seikka on se, että suhteessa naapurimaihin Suomen sodan ajan joukkojen johtajat ja erityisosaajat ovat jo nyt iäkkäämpiä, ja ikähaitaria ei valiokunnan mielestä ole varaa enää nykyisestä kasvattaa.

Ammattisotilaskysymys ei koske vain puolustusvoimia, vaan tarkasteluun täytyy ottaa mukaan myös Rajavartiolaitos. Rajavartiolaitoksella on noin 2 300 ammattisotilasta. Kriisitilanteessa laitoksen tarvitsemista johtajista noin 25 prosenttia on reservissä. Valiokunta huomauttaa, että Rajavartiolaitoksen johtajareserviä voidaan hyödyntää jo sotaa alemman tason kriiseissä, esimerkiksi tilanteissa, joissa sisätarkastukset on jouduttu palauttamaan tai rajanylityspaikkojen turvaamiseen tarvitaan erityisjärjestelyjä.

Yhteenveto

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sotilaseläkkeitä koskeva osio hallituksen esityksessä on valmisteltu puutteellisesti, eikä puolustushallinnon edustajia tai ammattisotilaiden etujärjestöjä ole kuultu riittävässä määrin. Valiokunnan mielestä valmisteluprosessin suurin ongelma on se, että sotilaseläkkeitä koskeva kohta eläkelaeissa on valmisteltu vain eläkepoliittisesta näkökulmasta. Valiokunnan näkemyksen mukaan sotilaseläkkeiden ottamista mukaan kokonaisuudistuk-

Valiokunnan lausunto PuVL 2/2015 vp

seen ei voida perustella yhdenvertaisuusnäkökohdilla, koska puolustusjärjestelmän perusteet eivät ole sosiaalipoliittisia, vaan puolustuspoliittisia ja operatiivisia. Valiokunta painottaa, että jos sotilasläkejärjestelmää muutetaan esitetyllä tavalla, myös puolustusjärjestelmän perusteita on tarkasteltava uudelleen.

Puolustusvaliokunta esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että ammattisotilaiden oikeutta jäädä eläkkeelle koskevat säännökset valmistellaan uudelleen, koska esitetyillä muutoksilla on merkittävä negatiivinen vaikutus Suomen puolustusjärjestelmään ja rajaturvallisuuteen poikkeusoloissa. Uudessa valmistelussa tulee hakea sotilaseläkejärjestelmän sisältä muita ratkaisuja tiedossa olevien eläkekustannusten nousun kattamiseksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puolustushallinnolla ja ammattisotilaita edustavilla järjestöillä on valmius nopeasti edetä sen asian selvittämisessä, miten halutut säästöt saadaan aikaan muuta kautta kuin nostamalla ammattisotilaiden eläkeikää kaksi vuotta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Puolustusvaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 9.10.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ilkka Kanerva kok
varapuheenjohtaja Mika Kari sd
jäsen Thomas Blomqvist r
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Olli Immonen eimm
jäsen Marisanna Jarva kesk
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Krista Mikkonen vihr
jäsen Lea Mäkipää ps
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Mikko Savola kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola